

Z v o n e Ž i g o n, **Otroci dveh domovin: Slovenstvo v Južni Ameriki.** Založba ZRC, Ljubljana 1998, 269 str.

Otroci dveh domovin je na več ravneh zasnovano poročilo o slovenstvu v Južni Ameriki. Delo vključuje znanstveno-analitično raven, zgodovinski oris preseljevanja Slovencev v Latinsko Ameriko po posameznih deželah in analizo, v dodatku pa prinaša dnevnik s študijskega potovanja, izpovedi izseljencev in pogovore, ki jih je avtor opravil z izseljenci. Na koncu ima knjiga še povzetek v španskem in angleškem jeziku. Delo je nastalo na sotočju več strok. Avtor je po osnovni izobrazbi novinar in od tu je spisal berljivo besedilo s potrebno lahkotnostjo. Študiral je antropologijo, s čimer si je izpilil strokovno terminologijo in metodo raziskovanja z udeležbo. Hkrati pa je posegel v problematiko migracijskih študij in dodal delu tudi politološke dimenzije. Ta večnivojskost poročanja postavlja v središče prav avtorja, ki tako postane del naslova, ne le objektivni opazovalec zunanjih dogajanj.

Prvi del, v katerem avtor opredeljuje ključne pojme, kot so identiteta, socializacija, kultura, narod, akulturacija, migracija, je po pravici kratek. Avtor predstavlja ključne pojme in si nastavlja analitični aparat, ki ga uporablja v drugem delu razprave, in si s tem kupi vstopnico za znanstveno razpravo.

Najobsežnejše poglavje avtor namenja argentinskim Slovincem. Emigracija je tam razdeljena na dva dela: predvojni in povojni. Čas izselitve v veliki meri določa tudi politično orientacijo: medvojna je bolj antifašistična, povojna pa pretežno antikomunistična in poudarjeno katoliška. Avtor podrobno predstavi društva izseljencev in njihovo organizacijsko členitev. Izpostavlja organiziranost povojne politične emigracije v nekakšno mini državo, ki ji pogojno pravi tudi mini teokratična skupnost. To poglavje je v resnici zelo poučno za razumevanje ravnanja nekaterih političnih sil v Sloveniji v procesu po osamosvojitvi vse do danes. Izostreno razgrinja politično kulturo polovičnega dela slovenskega družbenega telesa, ki se je do skrajnosti lahko razvila in utrdila v izolaciji od drugega svojega v domovini Sloveniji sicer organskega dela. V poglavju o mitski strukturi slovenske politične emigracije je avtor pokazal svojo analitično moč. Izpostavlja mit o vrnitvi in mit o mučeništvu, na katerima je zgrajena neprepustnost slovenske politične emigracije v Argentini. Avtor ugotavlja, da skupnost ni opustila obeh mitov niti po uvedbi demokracije v Sloveniji, saj bi opustitev v resnici pomenila izgubo stebra, na katerega se opira. Kljub temu zanimivo ugotavlja, da je slovenska politična emigracija po skoraj petdesetih letih bivanja v Argentini končno prispela tja. V nadaljevanju podrobno predstavlja institucije,

ki so jih Slovenci v Argentini postavili za utrjevanje in prenašanje slovenske identitete in predvsem jezika na nove rodove. Podrobneje predstavlja društveno življenje v Buenos Airesu, Bariločah in v Mendozi.

Sledijo bolj evidenčni opisi slovenskih izseljencev v Urugvaju, Braziliji in Čilu. V teh državah namreč živi večje število Slovencev, medtem ko jih je v drugih državah Latinske Amerike neugotovljivo malo. Avtor tu opozarja na premalo raziskan pojav posameznikov ali posameznih družin, ki živijo izseljensko življenje daleč od organizacij in skupin rojakov. Na koncu tega razdelka avtor dodaja kratko primerjavo med slovensko in litvansko emigracijo v Argentini.

Kratek, a poglobljen analitični del razvija model ohranjanja etnične identitete in razčlenjuje kvalitativne ravni občutenja etnične identitete. Avtor v sklepu ugotavlja, da se bo morala slovenska emigracija zlasti v Argentini otresti političnega kriterija ob presojanju sodelovanja med društvi in matico. Poleg tega izpostavlja za marsikoga morda bolečo ugotovitev, da tudi znanje slovenskega jezika ne more biti izključni razlog za vključevanje v kroge slovenstva.

Dodatek ima dokumentarno vrednost. Na ravni izpovedi, potopisa, literarnih zapisov priča o celovitem problemu ohranjanja identitete Slovencev v tujini. To je plastičen prikaz prej bolj analitično linearnih zapopadenj problema dvojne etnične identitete.

Otroci dveh domovin je delo, ki odpira ne le vrata v razumevanje slovenstva na tujem, predvsem v Latinski Ameriki, temveč predvsem tu v Sloveniji. Zato naj jo bere vsak, ki se še ne pozna dovolj, pa tudi tisti, ki se zanimajo za sveže pristope k preučevanju migracij in etnične identitete.

Igor Lukšič

Marjan Drnovšek, **Usodna privlačnost Amerike**. (Korenine), Nova revija, Ljubljana 1998, 390 str.

Inštitut za slovensko izseljenstvo ZRC SAZU je leta 1995 pripravil znanstveno srečanje na temo Soočenje mita in realnosti ob prihodu izseljencev v novo okolje. Strokovnjaki z različnih področij so takrat govorili o razkoraku med podobo, ki jo je o imigrantskem okolju, v katerega se je namenil, v sebi nosil bodoči izseljenec, in resničnostjo, ki se je ob dejanskem stiku s to družbo največkrat izkazala za precej drugačno. Trenutke od zapustitve matične domovine do priho-